



Adres aan de algemeene synode der Nederlandsche Hervormde Kerk over de wettelijke regeling van het beheer der kerkelijke goederen en fondsen

<https://hdl.handle.net/1874/234615>

mm 11062

BR. 1878. I. 8.



1870 I, 8.

nr. 27

ADRES

AAN DE

ALGEMEENE SYNODE

DER

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK

OVER DE

wettelijke regeling van het beheer der

KERKELIJKE GOEDEREN EN FONDSEN

DOOR

L. OVERMAN,

*Lid van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland en
Predikant te Spijkenisse.*



BRIELLE. — J. J. HOFSTEDE. — 1878.

1912

1911

A D R E S

AAN DE

ALGEMEENE SYNODE.

Snelpersdrukkerij van J. J. HOFSTEDE te Brielle.

A D R E S

AAN DE

ALGEMEENE SYNODE

DER

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK

OVER DE

wettelijke regeling van het beheer der

KERKELIJKE GOEDEREN EN FONDSSEN

DOOR

L. OVERMAN,

*Lid van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland en
Predikant te Spijkenisse.*



SPIJKENISSE, Juni 1878.

Aan

de Algemeene Synode der Ned. Hervormde Kerk.

Mijne heeren!

Dat het beheer der kerkelijke goederen en fondsen in de Ned. Hervormde Kerk nog altijd in treurigen toestand verkeert, tot heden alle wettelijke regeling mist en dagelijks meer om verandering en verbetering roept, daarvan is zeker in de eerste plaats de Synode overtuigd.

Het is daarom, dat de ondergeteekende de vrijheid neemt voor deze gewichtige zaak de aandacht van uwe Hooge Vergadering te vragen en aan Haar oordeel een voorstel te ontwerpen, dat, naar zijne bescheidene meening, tot eene gewenschte oplossing van het moeilijk vraagstuk kan leiden.

Het zal voorzeker niet noodig zijn de urgentie der regeling van het beheer te betoogen. In het jaar 1874 (Synod. Handel. bl. 104 v. v.) bracht eene Commissie te dezer zake bij monde van den Hoogleer. Doedes een rapport uit, waarin o. a. gezegd wordt: „Zien wij de zaak der regeling van het beheer thans bij ons ter tafel gebracht, zij verschijnt daar nagenoeg in denzelfden staat, als waarin zij het vorige jaar bij de Synode ter tafel kwam. Niets wezenlijks is veranderd, dan alleen dit, dat de verwarring, waaraan een einde moet gemaakt worden, alweder toegenomen is en de noodzakelijkheid om handen aan het werk te slaan, alweder meer dringend geworden is; zoodat de zaak, die ten vorige jare geacht kon worden met luide stem om afdoening te roe-

pen, thans zonder overdrijving gezegd mag worden met nog luider stem om afdoening te schreeuwen. . . . Er is zooveel gerapporteerd, gerefereerd, gedelibereerd en gediscussieerd over de regeling van het beheer der kerkelijke goederen, dat wij met het thans gegeven overzicht meenen te kunnen volstaan, om dan nu ook te adviseeren tot eene afloende kloeke daad: de voorloopige vaststelling van een Reglement, zonder alweder aan een Synodale Commissie op te dragen, het met hare consideratiën en haar advies bij de Synode des volgenden jaars ter tafel te brengen. Mijne Heeren, het is meer dan tijd, dat er tot de verzending van een voorloopig vastgesteld Reglement aan de daartoe aangewezen Collegiën worde overgegaan. Er is overvloedige aanleiding om te wijzen op het waarschuwend woord: „*Deliberante Senatu perit Saguntum.*” Deze Commissie diende dan een ontwerp van Reglement in, dat met eenige wijzigingen, door de Synode voorloopig werd aangenomen. Op de Synode van 1875 (Synod. Handel. bl. 153 v. v.) kwamen de consideratiën en adviezen der Provinciale Kerkebesturen en Classicale Vergaderingen ter tafel, die voor het meerendeel ongunstig luiden, terwijl ook de Provinciale Colleges van Toezicht, het algemeen College van Toezicht en de meeste Kerkelijke administratiën, waarvan consideraties waren ingezonden, zich tegen de nieuwe organisatie van het beheer verklaarden. De Synode heeft daarop gemeend het voorloopig aangenomen Reglement te moeten intrekken en besloten het Algemeen College uit te noodigen tot de benoeming van 5 leden, om met even zoovele leden der Synode eene vereenigde Commissie uit te maken, om beiden, het College en de Synode van advies te dienen, hoe tot eene algemeen verbindende regeling te genaken. Op de Synode des volgenden jaars (Synode-Handel bl. 103 v. v.) werd mededeeling gedaan van het advies dezer vereenigde Commissie, dat zich in deze woorden laat samentrekken: De Commissie durft niet aanraden nieuwe pogingen te doen, om bij

eene zuivere, algemeen geldende kerkelijke verordening, het beheer der kerkelijke goederen bij de gemeenten te regelen of een toezicht daarop in te stellen, maar aannemelijk komt het haar voor, dat de Synode, onder verwijzing van den onzekeren toestand, waarin dat beheer verkeert, en naar de omstandigheden, die daartoe aanleiding hebben gegeven, beproeve of de Hooge Regeering is te bewegen aan de Kerk de behulpzame hand te bieden. Acht de Synode dit ongeraden, of blijft het zonder gevolg, zij spreke dan openlijk het beginsel uit van de autonomie der gemeenten in zake het beheer van hare goederen, dat bij het Algemeen Reglement van 20 Juni 1870 ten grondslag ligt, steune door haren invloed de organisatie, die daarbij is ingevoerd en make gebruik van de bereidwilligheid van het Algemeen College om ter bevordering van het belang der Kerk in overleg te treden."

Na uitvoerige beraadslaging besloot daarop de Synode de Regeering om eene wet te verzoeken, opdat, door aanwijzing van het wetgevend gezag in zake van het beheer, eene vaste, voor de geheele kerk geldige, rechtsgrond voor de regeling van en het toezicht op de kerkelijke administratiën verkregen worde. Aan den Minister van Justitie werd een adres in dien geest verzonden. Het antwoord van den Minister (Bijlage v. d. Synod. Handel. 1877 bl. 135) bevatte de vermelding van het bezwaar, „dat de Kerkgenootschappen in casu van lieverlede met gewone zedelijke lichamen gelijk waren gesteld, en deswege de bevoegdheid der Wetgevende macht om zich alsnog in de zaak van het beheer te mengen, zou moeten worden betwijfeld", en behelsde de verklaring, dat „de vraag of in den tegenwoordigen stand van zaken, de rechtsgrond, waarop de regeling van het beheer der kerkelijke goederen en fondsen in de gemeenten kan gebouwd worden, bij de wet kan en moet worden aangewezen en daardoor op de vrijheid van inrichting en beheer, welke de wet van 1853 heeft

verzekerd ten aanzien van het Nederlandsch Hervormd Kerkgenootschap, moet worden teruggekomen, ontkennend moet beantwoord worden." Als grond voor die meening voerde de Minister aan, „dat de Staat dan reeds aanstonds zou teruggaan tot vóór 1853, misschien tot vóór 1848, door op kerkelijk terrein tredende, bij de wet en alzoo in het hoogste ressort uitspraak te doen en wellicht alzoo te beslissen over den eigendom der kerkelijke goederen en fondsen van één kerkgenootschap. Wilde die wet in de uitvoering niet falen, zij zoude eene poenale sanctie moeten bepalen tegen degenen, die van de nu eens verleende vrijheid van inrichting en bestuur gebruik makende, zich aan de over het beheer der kerkelijke goederen en fondsen naar aanleiding dier wet te maken kerkelijke bepalingen niet zouden onderwerpen". Ofschoon dus de Minister beslist weigerde zulk eene wet te ontwerpen, gaf hij evenwel de verzekering, dat „mocht de Synode hem nog eenige punten willen aangeven, tot welker uitvoering, zonder aan de verleende vrijheid te kort te doen, van Regeeringswege zou kunnen worden medegewerkt, ten einde eene regeling van dat beheer te bevorderen, hij die gaarne vernemen en met al den ernst overwegen zou, welke dat gewichtig belang in zoo hooge mate verdient." Over deze missive van den Minister werd rapport uitgebracht door eene Commissie (zie Synod. Handel 1877, bl. 53 v. v.), die concludeerde tot het voorstellen aan den Minister van eene zoogenaamde gelegenheidswet ter nadere omschrijving van de *bestemming* der kerkelijke goederen, van welk rapport een afschrift werd gezonden aan den Minister van Justitie met het verzoek om aan het daarin met eenparigheid goedgekeurd advies gevolg te geven. De Synode des vorigen jaars besloot het antwoord van den Minister af te wachten en zoo dat op het tijdstip der najaarsvergadering van de Synodale Commissie nog niet mocht zijn ingekomen, daarop aan te dringen, en in

ieder geval pogingen te blijven aanwenden, opdat de Regeering er toe kome in zake het beheer der kerkelijke goederen te doen wat van hare bevoegdheid is en door het belang der Kerk geëischt wordt.

Inmiddels was een nieuw Kabinet opgetreden en de Heer van Lynden van Sandenburg als Minister van Justitie vervangen door den Heer Mr. H. J. Smidt, en welk antwoord deze op het adres der Synode heeft gegeven, zal aan Uwe Hooge Vergadering door de Synodale Commissie medegedeeld zijn. Uit de beraadslaging evenwel over de Staatsbegrooting 21 December 1877 in de Eerste Kamer gevoerd, blijkt (Bijblad, vel 21 en 22), dat de Minister wel heeft te kennen gegeven te zullen overwegen, of eene wet op de zoogenaamde *stichtingen* ontworpen kan worden, maar er evenmin als zijn ambtsvoorganger aan denkt het beheer der kerkelijke goederen en fondsen in de Nederlandsche Hervormde Kerk te regelen of door eene speciale wet de bestemming er van aan te wijzen.

De stand der quaestie is op dit oogenblik aldus, dat de Synode van de Hooge Regeering tusschenkomst verlangt tot regeling van het beheer der kerkelijke goederen, terwijl de Regeering zich daartoe onbevoegd blijft verklaren. Intusschen blijft de toestand van het beheer zooals hij was en rijst met aandrang de vraag: kan en mag die zoo voortduren? Bij de beantwoording van deze vraag is het voorzeker gemakkelijker te zeggen wat *niet* raadzaam schijnt, dan aan te wijzen wat *wel* gedaan moet worden. Uit het historisch overzicht der pogingen, die aangewend zijn, om tot eene voldoende regeling van het beheer te geraken, schijnt te moeten worden afgeleid:

1o. dat het *niet* raadzaam is voor de Synode langer aan te dringen bij de Hooge Regeering ter verkrijging van eene zoogenaamde gelegenheidswet. Na de duidelijke en ondubbelzinnige verklaringen van twee opvolgende Ministers, kan wel geen twijfel bestaan, of alle

aanzoeken daaromtrent zullen worden afgewezen op grond dat de Staat onbevoegd is. Het laat zich niet verwachten, dat hierin verandering komen zal.

2o. dat het *geen* aanbeveling verdient, als de Synode zich ten doel stelt het beheer in alle bijzonderheden te willen regelen, gelijk zij dat in het jaar 1874 bij afzonderlijk Reglement heeft gedaan. De consideratiën en adviezen van de Provinciale Kerkbesturen, van de Classicale Vergaderingen, van de Provinciale Colleges en het Algemeen College van Toezicht deden gunstig zien, welk een ongunstig onthaal die regeling in de Kerk had gevonden. Het Bestuur der Kerk heeft nooit veel invloed op het Beheer geoeffend en is daarvan altijd gescheiden geweest. En ofschoon, nu de Staat de regeling van het beheer aan de Kerk heeft overgelaten, de Synode, op grond van art. 65 al. 2 van het Algemeen Reglement, volkomen bevoegd moet geacht worden bepalingen voor te stellen ten aanzien van het beheer, zoo mag toch niet over het hoofd gezien worden, dat indien een afzonderlijk Reglement op het beheer langs wettigen weg tot stand kwam, dit dan zou zijn ontworpen, voorloopig aangenomen en vastgesteld door den overwegenden invloed der Predikanten, die tot heden zoo goed als buiten het beheer stonden. Deze omstandigheid vooral schijnt voldoende den weerszin tegen bedoelde regeling bij de Kerkelijke administratie te verklaren.

3o. dat het *niet* geraden is voor de Synode over het hoofd te zien hetgeen omtrent zedelijke lichamen in het Burgerlijk Wetboek, 3de boek, 10den titel is bepaald, nu volgens het gevoelen der Regeering en naar verschillende uitspraken der Rechterlijke macht de Nederlandsche Hervormde Kerk ook als een zedelijk lichaam beschouwd moet worden.

Intusschen blijft de vraag op beantwoording wachten wat wél zou gedaan kunnen worden, om tot eene bevredigende oplossing van de beheersquaestie te gera-

ken. Naar het schijnt, ligt nu, na al wat voorafgegaan is, de weg voor de Synode afgebakend.

Zij besluite namelijk zoodanige veranderingen te brengen in het Algemeen Reglement, als waardoor aan het beheer der kerkelijke goederen en fondsen in de Ned. Hervormde Kerk een wettige grondslag kan gegeven worden; zij roepe eene Algemeene Commissie van Beheer in het leven als een zelfstandig lichaam, niet ondergeschikt aan, maar onafhankelijk van de Synode; zij make van Hare bevoegdheid gebruik, haar bij Art. 65 al. 2 van het Algemeen Reglement, bij Art 1 van de Wet tot regeling van het toezicht op de onderscheidene Kerkgenootschappen, en bij Art. 1697 van het Burgerlijk Wetboek verleend, niet om in alle bijzonderheden, gelijk in het jaar 1874, het beheer te regelen, maar om eene wettige, algemeen geldende regeling mogelijk te maken; zij spreke, naar het verlangen van het Algemeen College van Toezicht, in het Algemeen Reglement, „openlijk het beginsel uit van de autonomie der gemeenten in zake het beheer harer goederen;“ zij late aan de Algemeene Commissie van Beheer over het ontwerpen van grondbepalingen omtrent de bestemming der kerkelijke goederen en fondsen, de waarborgen tegen misbruiken, het verband tusschen Bestuur en Beheer, de bevoegdheid, werkzaamheden, duur van zitting der leden van de Provinciale Commissie van Beheer en der Algemeene Commissie van Beheer, om die, na eerstgenoemde Commissies gehoord te hebben, aan de goedkeuring der stemgerechtigde manslidmaten te onderwerpen, opdat zij, zoo de meerderheid der uitgebrachte stemmen er zich vóór verklaart, als vastgesteld worden beschouwd.

Ten einde deze regeling mogelijk te maken, worde in het Algemeen Reglement deze overgangsbepaling opgenomen: „Totdat hierin door de stemming van de stemgerechtigde manslidmaten verandering zal zijn gebracht, blijven, bij het in werking treden dezer bepalingen, de Kerkvoogden en Notabelen in iedere gemeente

hunne betrekking bekleeden, en treden op als Provinciale Commissies van Beheer en als Algemeene Commissie van Beheer de alsdan fungeerende Provinciale Colleges van Toezicht en het Algemeen College van Toezicht."

Eindelijk worde een voorschrift gegeven in de overgangsbepalingen voor het geval, dat Kerkvoogden weigeren mochten de stemgerechtigde manslidmaten op te roepen tot het in werking brengen dezer organisatie.

Het zij den ondergeteekende vergund aan Uwe Hooge Vergadering eenige weinige Artikelen voor te dragen, op deze beginselen gegrond:

Art. 65 al. 2 van het Algemeen Reglement vervalt en in plaats daarvan worde gelezen

ART. 66.

De administratie der bijzondere Kerk-, Pastorie-, Custorie- en andere Gemeentefondsen en goederen wordt in de Nederlandsche Hervormde Kerk gevoerd, onder toezicht van Provinciale Commissies van Beheer en van eene Algemeene Commissie van Beheer, door Kerkvoogden en Notabelen in iedere gemeente, gekozen door de, volgens dit Reglement, stemgerechtigde manslidmaten.

ART. 67.

De leden der Provinciale Commissies van Beheer en der Algemeene Commissie van Beheer worden gekozen uit Kerkvoogden of uit degenen, die Kerkvoogden geweest zijn in eene Hervormde Gemeente.

ART. 68.

Het beheer wordt gevoerd in iedere gemeente naar een plaatselijk reglement, waarvan het ontwerp door de thans bestaande Colleges van Kerkvoogden en Notabelen voorgesteld en door de stemgerechtigde manslidmaten vastgesteld wordt. Geen plaatselijk reglement mag in

strijd zijn met de grondbepalingen omtrent het Beheer, die kracht van wet hebben bekomen.

ART. 69.

Grondbepalingen omtrent de bestemming der kerkelijke goederen en fondsen, de waarborgen tegen misbruiken, het verband tusschen Bestuur en Beheer, de bevoegdheid, werkzaamheden, duur van zitting der leden van de Provinciale Commissies van Beheer en der Algemeene Commissie van Beheer worden door laatstgenoemde Commissie, na de Provinciale Commissies gehoord te hebben, ontworpen en aan de goedkeuring der manslidmaten onderworpen.

Zij worden als aangenomen beschouwd, als de meerderheid der stemgerechtigde manslidmaten, die hunne stem uitgebracht hebben, er zich vóór verklaard heeft.

ART. 70.

Iedere gemeente is vrij in de regeling van het beheer harer kerkelijke goederen en fondsen, maar tot het doen en ter visie leggen van hare jaarlijksche rekening aan daartoe opgeroepen manslidmaten verplicht.

ART. 71.

Bezwaren tegen deze rekening en alle overige geschillen over het Beheer worden in eersten aanleg door de Provinciale Commissie van Beheer en in laatste instantie door de Algemeene Commissie van Beheer beslist.

Overgangsbepalingen.

ART. 72.

Tot hierin door de stemming der manslidmaten verandering zal zijn gebracht, blijven bij het in werking treden dezer bepalingen, de Kerkvoogden en Notabelen in iedere gemeente hunne betrekking bekleeden, en treden op als Provinciale Commissies van Beheer en als Al-

gemeene Commissie van Beheer de als dan fungerende Provinciale Colleges van Toezicht en het Algemeen College van Toezicht.

ART. 73.

Blijven Kerkvoogden eener gemeente in gebreke de manslidmaten opteroepen tot het inwerking brengen dezer organisatie, langer dan 3 maanden nadat zij daartoe door de Algemeene Commissie van Beheer uitgenoodigd zijn, dan worden de manslidmaten tot dit doel opgeroepen door den Kerkeraad of door eene Commissie uit zijn midden.

ART. 74.

In gemeenten, waar geen Kerkvoogden en Notabelen zijn, zal de verkiezing van Notabelen plaats hebben 3 maanden nadat de grondbepalingen omtrent het beheer, in Art. 69 bedoeld, in werking zullen getreden zijn.

Deze verkiezing geschiedt onder leiding van het College, thans met het beheer belast, of bij gebreke of weigering daarvan, door eene Commissie van drie leden uit den Kerkeraad.

De gekozen Notabelen vereenigen zich binnen veertien dagen na hunne benoeming tot het verkiezen van Kerkvoogden.

Ofschoon dit voorstel, zooals het daar ligt, zeer zeker zijne bezwaren heeft en de ontwerper er van zich de moeilijkheden niet ontveinst, die het veroorzaken kan, zoo meent hij toch, dat het, zoo noodig gewijzigd en verbeterd, den weg opent, om tot eene bevredigende oplossing der moeilijke beheersquaestie te geraken. Het sluit zich bij hetgeen reeds bestaat aan; bedoelt vereeniging met het Algemeen College van Toezicht, aan welke organisatie zich meer dan 500 gemeenten der Ned. Hervormde Kerk hebben aangesloten; geeft aan de Algemeene Commissie van Beheer de noodige zelfstandigheid en rechtsmacht; maakt een wettige regeling van het beheer zoo gemakkelijk en geleidelijk mogelijk; doet in geen

enkel opzicht te kort aan de autonomie der gemeenten, die zoogenaamd vrij beheer hebben gekozen, omdat de door de Algemeene Commissie van Beheer te ontwerpen grondbepalingen aan de goedkeuring der manslidmaten onderworpen worden en maakt een einde aan de onzekerheid der stembevoegdheid in zaken van beheer.

Wat geschieden moet, wanneer het Algemeen College van Toezicht weigeren mocht op te treden als Algemeene Commissie van Beheer, daaromtrent is in de overgangsbepalingen geen voorschrift gegeven, omdat uwe Hooge Vergadering, mocht het denkbeeld in dit voorstel vervat, ingang vinden, over de verandering in het Algemeen Reglement tegelijk met de consideraties der Provinciale Kerkbesturen en der Classicale Vergaderingen, zeker ook wel het advies inwinnen zal van het Algemeen College van Toezicht, en deze veranderingen ongetwijfeld niet definitief zullen worden vastgesteld, als niet de zekerheid verkregen is van medewerking der Provinciale Colleges van Toezicht en van het Algemeen College van Toezicht.

Ten slotte veroorlooft de ondergeteekende zich de opmerking, dat in verband met dit voorstel, Art. 13 van het Algemeen Reglement aldus zou kunnen uitgebreid worden, dat achter het woord: „Besturen,“ de woorden gevoegd werden: „en de Colleges en Commissies van Beheer.“

En hiermede onderwerpt de ondergeteekende zijn adres aan de wijsheid van Uwe Hooge Vergadering met den wensch, dat het Haar moge gegeven worden eene afdoende regeling van het beheer der kerkelijke goederen mogelijk te maken, terwijl hij de eer heeft Haar te verzoeken de betuiging zijner Hoogachting te willen aannemen en hij zich van Haar noemt

den gehoorzamen dienaar

L. OVERMAN,